

Verslag Kennisatelier Wijkeconomie 25 juni 2008

Op 25 juni 2008 organiseerde Nicis Institute het kennisatelier 'Wijkeconomie: Slag naar praktijk' in de Van Nelle fabriek te Rotterdam. Nicis Institute organiseerde deze dag in samenwerking met de gemeente Schiedam, het Centrum voor Ondernemen in Delfshaven (COID) en de Regional Science Association Nederland (RSAN).

Na een rondleiding door de locatie voor een grote groep belangstellenden, opent **Nathan Rozema** van onderzoeksbureau Labyrinth Extenzio, de dag. Uit een filmpje van Labyrinth Extenzio blijkt dat ondernemers zich niet betrokken voelen bij de plannen van gemeentes. In deze plannen is niet altijd voldoende aandacht voor wijkeconomie: in de wijkactieplannen voor de krachtwijken wordt dit thema zelfs weinig genoemd. Volgens Rozema is zelfstandig ondernemerschap een teken van kracht. Nu wordt door gemeentes vaak gehandeld vanuit een hulpgedachte: 'hoe kunnen wij ondernemers helpen?'. Maar ondernemers geven aan geen praktische hulp nodig te hebben, zij zien meer in aanpassingen van regelingen en wetgeving.

Vervolgens geeft Rozema het woord aan **Maarten Groene**, wethouder Schiedam. Groene stelt de vraag 'Waarom wijkeconomie?'. Het antwoord hierop is volgens hem vaak dat wijkeconomie de wijk kan dragen, waarbij nog extra argumenten te noemen zijn. Wijkeconomie kan namelijk voor arbeidsparticipatie, levendigheid en activiteiten in de wijk zorgen. Daarnaast zijn veel bedrijven op bedrijventerreinen gevestigd terwijl zij ook in de wijk geplaatst kunnen worden. Zo blijft er op bedrijventerreinen ruimte voor bedrijven die door bijvoorbeeld milieuwetgeving niet in de wijk geplaatst kunnen worden. In 2006 is al begonnen met overleg tussen de verschillende wethouders economische zaken over het thema wijkeconomie. Een half jaar geleden is daarnaast een gezamenlijk Actieplan Wijkeconomie aangeboden aan het kabinet, dat zijn weerslag heeft gevonden in de brief van het kabinet over wijkeconomie van half juni. Volgens Groene is het aanstellen van de minister voor Wijken een goede steun in de rug, evenals de ruimte die geboden wordt voor experimenten voor bedrijfsgerichte gebiedsverbeteringen. De komende fase is er extra aandacht nodig voor leegstand en voor de onzekere toekomst van de economische kracht in het Grotestedenbeleid. Economie moet volgens Groene een mooie plek krijgen in het Grotestedenbeleid.

Na Maarten Groene komt **Carlos Gonçalves** aan het woord, deelraadvoorzitter Delfshaven. Gonçalves begint met de conclusie van een conferentie over wijkeconomie van vorig jaar, namelijk dat wijkeconomie maatwerk en mensenwerk is. Hij beaamt deze conclusie: er is geen specifieke aanpak, er wordt op verschillende niveaus en in verschillende wijken gewerkt. Er is wel overeenstemming over het doel, namelijk de economische bedrijvigheid en vitaliteit in de wijk behouden. In Delfshaven gaat men uit van het principe dat wijkeconomie van onderaf georganiseerd moet worden en gedragen moet worden en passen bij ondernemers: zonder hen lukt het niet! Wijkeconomie is mensenwerk, en mensen kunnen verschillende belangen hebben. Ondernemers willen graag morgen resultaten zijn, terwijl de overheid meer aan de lange termijn denkt. Het is daarom belangrijk om dezelfde taal te spreken en met elkaar te communiceren. Vaak is er te weinig inzicht in elkaars positie. In Delfshaven moet er kennis zijn over elkaar, en aandacht voor elkaars positie. Deze communicatie verloopt o.a. via het Centrum voor Ondernemers in Delfshaven. Men weet elkaar hier te vinden, en er is een bedrijfscontact-functionaris die tussenpersoon is tussen ondernemers en de overheid. Voor de deelgemeente is het COID een belangrijke netwerkpartner, en in elke deelgemeente zijn er wel strategische partners te vinden die, zowel inhoudelijk als financieel, aan de doelen willen meewerken.

Wijkeconomie vraag inzet over een langere periode maar is noodzakelijk want ... wat is het alternatief? Als COID moet je daarom altijd op zoek gaan naar financiering door externen, zodat je van je eigen geld een beetje meer kan maken. Daarom kan aan de conclusie van vorig jaar nog iets toegevoegd worden: wijkeconomie is ook samenwerking en creativiteit.

Op de lezing van Carlos Gonçalves komt een reactie uit de zaal, die benadrukt dat het vooral gaat om keuzes maken en niet alleen geld bij anderen halen. Gemeentes besteden veel geld aan sociale activiteiten maar moeten ook kiezen voor economie. Gonçalves beaamt dit maar zegt dat ook dit een bewuste keuze is.

De lezing van Carlos Gonçalves wordt gevolgd door de lezing van **Frank van Oort** (Universiteit Utrecht), die samen met Veronique Schutjens onderzoek uitvoert op het gebied van wijkeconomie. Het is gebleken dat wijkeconomie op postcode niveau 1% groei kan opleveren. Het is dan wel van belang om de juiste sectoren en een grote diversiteit aan bedrijven in een wijk te hebben. Anders wordt de kans op overleving kleiner. De juiste mate van variëteit is belangrijk om groei mogelijk te maken. Met name in de zakelijke en verzorgende dienstverlening zit groot potentieel. Veel bedrijven zijn honkvast: zij vertrekken niet uit de wijken omdat de kosten hiervoor hoog zijn en omdat werknemers dichtbij huis willen werken. Wanneer zij vertrekken (omdat zij meer ruimte nodig hebben of ergens anders meer afzet hebben), blijven zij vaak binnen hun gemeente of stad: in 80% van de gevallen blijft men binnen de stadsgrenzen. Bestaande bedrijven hebben veel potentieel: zij hebben zich bewezen en groeien vaak, waardoor de werkgelegenheid toeneemt. Zij vormen de ankers voor wijkeconomie, ook al moeten ook zij zich aanpassen aan nieuwe trends en ontwikkelingen. Nieuwe bedrijven zijn risicovoller en gaan sneller failliet.

Van Oort stelt dat de wijk het veld is voor wijkeconomie, maar dat het in feite om de spelers draait: de wijk op zich 'doet' niets, het zijn de actoren in een wijk die de bedrijvigheid moeten genereren. Om die reden pleit van Oort ook voor een 'kruisbestuiving' tussen sociaal en economisch onderzoek. De wisselwerking wordt nu te weinig in kaart gebracht. Een nationale visie op wijkeconomie ontbreekt, wat volgens Van Oort niet een probleem hoeft te zijn zolang er beleid is op sociaal terrein en economisch terrein. Naar zijn mening valt wijkeconomie hieronder en hoeft er geen apart beleid voor wijkeconomie te worden gemaakt. Op de vraag van Rozema wat zijn mening is over het wegnemen van de economische poot in het nieuwe Grotestedenbeleid, is de reactie van Van Oort dan ook dat we voldoende zouden moeten hebben aan bestaand, generiek beleid. Marktwerking kan volgens hem goed zijn, als het zorgvuldig wordt ingezet.

De volgende spreker is **Arjan van Klink**, Rabobank Rotterdam. Klink wil de luisteraars meenemen naar de praktijk van een bank. De wijk is belangrijk voor de Rabobank, zowel maatschappelijk en als een potentiële markt voor producten zoals hypotheek. Rabobank Rotterdam is bij verschillende activiteiten op wijkniveau betrokken: zo ondersteunen zij ondernemerschap op zuid en de kansenzones. Maar ervaren ondernemers coachen ook de startende ondernemers in de wijk. Wijkeconomie is belangrijk voor de werkgelegenheid en leefbaarheid in de wijk en biedt ruimte en een broedplaats voor ondernemingen. Er zijn echter ook risico's:

- Niet iedereen is geschikt om ondernemer te zijn
- Er is niet altijd voldoende ruimte in de wijk voor groeiende bedrijven waardoor zij vertrekken (groei-paradox).
- Ondernemers moeten mee willen kleuren met de wijk en hun producten en diensten hierop aanpassen, ook om een eenzijdig aanbod te voorkomen.
- Criminaliteit en vervuiling kunnen een belemmering voor ondernemers vormen.

Er zijn tevens ook belemmeringen in de samenwerking te noemen: er is geen ketenaanpak, zodat ondernemers zelf moeten uitzoeken voor welke vraag ze bij welke instantie om hulp kunnen vragen.

En zijn er weinig good practices die als voorbeeld kunnen dienen. Ten slotte noemt van Klink ook een aantal leerpunten:

- Wees selectief bij het kiezen en ondersteunen van potentiële ondernemers. Durf de stekker uit iets te trekken wat niet goed loopt, in plaats van er telkens nieuw geld en ondersteuning in te pompen.
- Bied begeleiding en betrek hierbij ervaren ondernemers.
- Investeer in netwerken.
- Werk samen, dus ook samenwerking tussen publieke en private sector.

Rozema stelt de vraag aan van Klink hoe mensen reageren op zijn oproep tot selectiviteit. Immers, veel plannen richten zich juist op méér ondernemers, om werkloosheid tegen te gaan en de economie te verbeteren. Van Klink stelt dat je elkaar hier meestal wel in vindt omdat iedereen voor duurzaamheid en duurzaam ondernemerschap wil gaan.

De laatste spreker van de ochtend is **Gert Jan Hospers** (Universiteit Twente en gastonderzoeker bij Nicis Institute). Hij neemt ons mee de wijk in met de moeder van de wijkeconomie: Jane Jacobs. Zij noemde de steden in de jaren '60 dood, en wijken zouden deze steden weer nieuw leven in kunnen blazen. Jacobs ziet de wijk als broedplaats waar de bewoners een 'straatballet' opvoeren tussen wonen, werken en recreëren. Het geld moet in de wijk blijven, en de wijken moeten afgebakend worden om zo de dichtheid van interactie te benadrukken. Op straat moet een functiemenging zijn. Diversiteit is nodig, omdat diverse soorten mensen diverse soorten vragen hebben. Het is essentieel om bij de bewoners aan te sluiten. Elke wijk heeft zijn local heroes: mensen die bekend zijn in de gemeenschap en een vorm van gezag uitstralen. Deze mensen moeten dan ook worden ingezet. Jacobs bepleit accupunctuur in plaats van symptoombestrijding. De beste resultaten worden verkregen door concrete acties zoals het bij elkaar brengen van bedrijven en bewoners. De functionaris die zich bezighoudt met wijkeconomie moet de wijk in om de zo belangrijke en noodzakelijke contacten met de inwoners van de wijk op te bouwen.

